

„Näitelawa“

Esimehe

Eesti teatri-, kunsti- ja kirjanduseajakiri.

□ □ □ □ □ □ Piltidega. □ □ □ □ □ □

Wastutawad toimetajad ja wäljaandjad: S. A. Parmi ja Johan Parmi.

□ □ □ □ □ □ Näitelawa ilmub kord nädalas. □ □ □ □ □ □

Tellimise hind:

Aasta peale postiga	5 rbl. — kop.
1/2 " " "	3 " — "
1/4 " " "	1 " 60 "
Aasta peale postita	4 " 60 "
1/2 " " "	2 " 50 "
3/4 " " "	1 " 30 "

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	20 rbl.
1/2 "	10 "
1/4 "	5 "
1/8 "	3 "
Nonpareille rida 5 kop. 1/3 lehek. laiuses.	
Aasta, poole aasta ja kuu aja kuulutuste hind kokku- leppimise teel.	

Üksik nummer 15 kop. — Adressi muutmise eest 20 kop.

„Näitelawa“ peale tellimisi wõetakse toimetuse kontoris Tallinnas,
Wäike Rosenkrantsi uulitsal № 5, vastu.

„Näitelawa“ proowinummer saadetakse kahe 7-kopikalise postmargi eest koju kätte.

Kontor on awatud igal äripäewal kella 9 homm. kuni kell 6 õht. Pühapäewal, kella 12—2 lõunat.
Kõnetunnid igapäew, kella 12—2: 1: 30.

Lih- ja rahakirjade adr.: rop. Ревель, Редакция „Näitelawa“.

„Näitelawa“ võib ka järgulise maksuga tellida (1 rbl. kuus saamiseaga), kus juures juba esimese saadetuse järele järgulist maksijat tellijaks loetakse.

„Näitelawa“ üksikud numbrid peale toimetuse on weel Tallinnas järgmistest raamatukauplustes saada:

Buschi raamatukauplus Harju uul.
 Ploompuu raamatukauplus Harju uul.
 Rubini raamatukauplus Harju uul.
 Pihlaka raamatukauplus Karja uul.
 Inthali raamatukauplus Kopli uul.
 Kooliõpetajate raamatuladu Nunnē uul.

Petai raamatukauplus Baltiski maanteel.
 Schneideri raamatukauplus Narwa maanteel.
 Eichna raamatukauplus Narwa maanteel.
 Waldmani raamatukauplus Wladimiri uul.
 Oiti raamatukauplus Suurel Tartu maanteel.

Wäljaspool Tallinnat:

Tapal: Uu'i kauplus.
 Lehtses: Hingenberg'i kauplus.
 Rakweres: N. Erna raamatukauplus.
 Narwa: Inthal } raamatu-
 Franzdorf } kauplustes.
 Kreuzmann }
 Narwa-Jõejuus: Ketsniku raamatpl.
 Peterburis: Seeland | raamatukaup-
 Edgreen | luses

Peterburis: Kõddar } raamatukaupl.
 Luige }
 Kroomlinnas: J. Soobla — Boro-
 явленская, д. Туркина, кв. 25.
 Moskwas: Läte raamatukauplus.
 Waides: Seidelbergi raamatukaupl.
 Kuresaares: T. Liivi raamatuk.
 Saapjalus: Koppeli raamatukauplus.
 Wiljandis: Leote

Wiljandis: Keewi'i raamatukaupl.
 Tartus: Schmidti
 Wõrus: Karlsoni
 Pärnus: Künigi
 Walgas: Jürgenson
 Riias: Kalnini
 Baltistis: Mirka
 Amerikas, San-Franciscos:
 hra Freiberg.

Esimene kestade (hülside) ja papitööde
 wabrik **Estimaal**.

Faberosikestade (hülside) ja papitööde
 wabrik

„Georgi“ Tallinnas
 enne Tapal

asutatud 1897. a.

Hülfid kui ka maispaberiraamatud,
 kõige paremast Prantsuse riisipaberist, on
 oma headuse ja puhtuse poolest laialt
 tuntud.

„Georgi“ hülfsid ostes võib iga
 ostja julge olla, et ta
 hästi forteeritud (ilma praagita) ja õige
 arvu hülfsid karbist eest leiab.

Peale hülside valmistatakse kõige uue-
 mat sistemi wäljamaa masinate abil kõig-
 sugu papist ja kartongist asju, kõige
 peenematest ilukarbitsest kuni kõige
 lihtsamate kraamitarpideni ja kastideni
 postijaadetuste jaoks.

Firma „Georgi“.

Kõitsugu kunstilikud päewapildid, nii ka

piltide

suurendamised

jaavad üksnes minu juures odawalt ja hästi valmistatud
 kunstnikkudele ja näitlejatele teatud %.

Päewapiltnik Alex. Jurich.

☞ Müün ja üürin ☞

kõiksugu näitemängude, divertissementide jne.
 õhtude jaoks

parukaid, wärwisid

ja muud näojumestuse (grimmeerimise) tarwitusi.

Annan õpetusi ja juhatusi näojumes-
 tuses, parukate ja wärwide pruukimises.

Woldemar Karo,

Tallinna Eestri teatri „Estonia“ näojumestaja.

Adr.: Teater „Estonia“, Tallinnas.

Tallinnas, Wälsali uul. № 3. — Певель, Вокзальной бульваръ № 3.

„Näitelawa“

Esimene

Eesti teatri-, kunsti- ja kirjanduseajakiri.

Piltidega.

Wastutawad toimetajad ja väljaandjad S. A. Parmi ja Johan Parmi.

Sisu:

Diana. P. Saconier'i jutustus (järg). Kroonika. Wõera wõlleib. Franz Schubert. Julie Engelbreht. Häbiplakk L. Anzengruberi külaroman (järg). Divertissement: Unenägu. J. Liiwi naljakõne. Näitemängukursused. Kui Ostrowski ja N. Solowjewi wiiewaatusline kurbmäng (järg). Mardi õhtu. J. Parmi abewaatusline naljamäng (järg) Iihikene oli päew... A. Postikast. Pildid: Franz Schubert. Julie Engelbreht.

Diana.

Prantfuse kirjaniku P. Saconier'i jutustus.

(7. järg.)

Ma ootasin tundi, mil ta ennaft alandaks ja mind oma suguseks peaks, ma aimasin, et see tund ka kord tuleb, kuid küsitaw oli, mil ajal. — Oh, kas ma weel kaua pidin kannatama! — Tihti, tihti küsisin ma eneselt, kui ma õnnelikkust tundsin: „Aga miks ma siis rabutu pean olema?“ kuid wastust ma oma küsimusele ei leidnud. Ma waatafin oma kodu poole, kus ma Dianat teadfin talitawat, aga kõige selle juures olin ma ometigi ära unustanud, et aeg juba biline oli ja widewik wäljas walitfes. Wõib ju olla, et ta nüüd juba magas. Sagedaste pidin ma ka Dique peale mõtlema, kes selle poolest õnnelik oli, et ta neiuga ühewääriline tohtis olla, ja et see oma Dianat nüüd armastades otjib ning wiimati ka leida wõib! — Wiimane mõte kohutas mind wäga.

Kaua, kaua olin ma kaljul nendes piinawates mõtetes, siis aga wäijin ma ja uinufin. Kui ma oma filmad awafin, siis leidfin ma, et päike juba ammugi tõusnud oli. Diana magas ikkagi weel. Korraga! . . . Seal — nägin ma eemal mere peal purju! — See pidi ju meie peafemine olema — ema, wennad, õed, omakfjed? — Ei, praegu ei tulnud neid mul ainuftyki meelde. — Mul hakkas weri kiiremalt jooksuma, jüda tukfus närwlifelt, rinnus oli midagi kramplikku ja üleüldse täitis mind kohutaw hirm; kui see Dique on ja oma

Dianat otjib, mis siis? — Siis olen ma teda teisele hoitudud, teisele kaitsnud, kuna mul jüda werd tilkus.

Ei, tubat korda ei, jeda ei tohtinud, jeda ei tohtinud fündida! Ma jookfin üles, ajafin tule laiali, kiskufin kõik appihüüdmifemärgid maha ja siis sain ma wast rabu. Ma tundfin, et ma süüdlane olin, aga armastus oli pimestaw, jefst see puri tegi mind nii rabutuks, et ma kaua weel taewakaarele waatafin.

Diana ei teadnud kõigest sellest midagi, ta oli minu aufufe peale kindel, aga ometi oli see minu ainus ülekohus ning palju, wäga palju sain ma sellepärast kannatada. Saatus nuhtles mind walufaste.

VIII.

Wihmaeeg, mis kaks kuud wältas, tõi meie elusse palju wabelduft. Üleüldse olin aga mina wäga ettewaatlik, nii et meie mingifugust kabju ei faanud.

Meie kitsed oliwad maja lähedal karjamaal, nii et Diana neid igal ajal koju wõisajada. Mina tegin omale katufelusse, kus ma rahulikult paati wõifin teha, ja Diana sai kõigi koduste töödega nii hakkama, nagu oleks ta jeda juba lapseft alates õppinud.

Esimestel päewadel saime meie ka weidi rõe-
mustust tunda. — Taewast katšiwad pakjud pilwed,
tuul pubus winguwalt ja ilufate ilmade asemel oli
maru. Meie pidime aga Jumalat tänama, et meil
foe ulualune oli, ja mina olin iseäranis õnnelik, et
Diana seltsis toas olla wõis. Eljofa oli ta sellega
harjumata, aga ta harines ja oli minu wastu väga
wiisakas-labke. Ta polnud oma isa ikkagi weel
unustanud, kuigi ta teda harwem meelde tuletas.
Kuu oli möödas, ma töötasin jälle hommikuti paadi
kallal, õhtupoolel lugesein ma midagi ette wõi aja-
sime juttu, kusjuures meie oma ümbrusegi unusta-
sime. Siis läksin ma oma kuurialusele, aga nüüd
ei hakanud ma enam paadi tegemise kallal ame-
tise, waid waatašin, kuidas Diana toas lambi
walgel talitas, kui ta magama heitis, jäin ma
siia, kus ma olin, oma külmale, märjale asemele.

Kord, kui ilm väga paha oli, istusime meie
õhtulaua ääres ja ma ei tahtnud tema peale filmi
tõsta, sest minu sees mäsfas maru nagu wäljaski,
ning tingimata oleks minu nägu seda temale awal-
danud. Tema aga oli minu olekuft siiski aru
saanud, kui ta kaastundliku waate ja küsimisega
minu poole pööras:

„Teid waewab mingisugune piin?“

„Koguni ümberpöördukt, ma pole ennaft kunagi
nii rabuliku tundnud olewat kui nüüd,“ wastasin
mina.

„Ma ei ufu teid, teie olete mures ja salgate
minu eest midagi, aga ometigi pole see mitte hea.
Ma arwan, et ma teie muremõtetest aru saan —
teil on siin piinlik ja teie ei loodagi pääseda?“

„Oh ei! Sugugi mitte!“ hüüdsin mina, „ma
wannun teile, et sellest alates, kui meie siin oleme,
ma minutitki lootuseteta pole olnud ja see lootus
pole sugugi wähenenud!“

„Mina aga tähendän, et minus sagedaste sar-
nased tunded on, mis arwata lafewad, nagu peaksin
ma siin surmani olema.“

„Aga see on ju piinaw! Tihugi olen ma teie
kindla loomuse üle imestanud. Aga kui igasugune
lootus kaob, siis on ikkagi hirmus elu, pealegi
weel teil! . . .“

Oh, pole wiga, ma armastasin ainult oma isa,
ja nüüd, kus ta surnud on, ei ole mul kedagi . . .“

Ta kattis oma näo kätega, ohkas raskelt,
kuna tema pilgus tumedus ja elutus haigutas.

Tahtmata olin ma tema haawu, mis sugugi
weel paranenud ei olnud, puudutanud, ja sellepär-

raft püüdsin ma tema mõtteid teisale pöörda, kui
ma tähendasin, et kewadeks paat walmis saab.

„Arwate?“ küsis ta, „aga ma pean siiski tä-
hendama, et mul väga raske ennaft lainete booleks
on ufaldada!“

„Ma saan aru, teil tuleb siis jällegi sur-
male silma waadata.“

„Teie peaksite aga oma elu hoidma, sest teil
on inimesi, kes teid ootawad ja igatsewad.“

„Kes need on?“ küsisin ma erutatult.

„Teie waene ema, — kas ta küllalt teie pä-
raft piisaraid pole walanud!“

Ma katšin oma filmi kätega, sest Diana oli
nüüd minu haiget kohata puudutanud.

Ma polnud oma wanemaid unustanud. Ma
olin neid ikka meeles pidanud ja oleksin väga rõe-
mus olnud, kui ma neid oma rinda wastu suruda
oleksin saanud, aga wiimasel ajal oli Diana ikka
minu mõttes seisnud ja tema pilt oli wanemate
kujusid tumestada suutnud! — Nüüd aga puudu-
tasiwad tema sõnad mind väga ja ma pidin oma
tänamatuſe päraſt omale etteheiteid tegema. Ma
ei häbenenud Dianagi ees oma piisaraid. Diana
pani oma wäikeſe käekeſe minu käe peale ning
sõnas wäriſewal häälel:

„Andke mulle andeks, ma tegin teile südame-
walu ja praegu juba kahetsen ma seda väga!“

„Teie pole mitte süüdlane, mina, mina ükski
olen kõiges selles süüdi — teaksite teie, kui väga
nad mind armastawad, kui väga suuri lootusi
nad minu peale panewad ja mina . . .“

„Ma soowiksin teie emaga tuttawaks saada ja
siis jutustakſin ma temale kõik, kuidas meie siin
oleme elanud ja mis teie teinud olete. Kõik mu-
red ja piinad, mis teie minu päraſt näinud olete,
kõik jutustakſin ma teie emale ära.“

Õrnalt suruſin ma ta kätt ja nii seisime meie
kaua . . . Wihm pekſis wastu aknaid, tuul pu-
bus endiſel jõul ning läbitungimata pimedus oli
walitſemas, meie olime ükski keſet niisugusſt looduse-
mängu.

Kui kaua meie niuwiiſi istusime, seda ma ei
mäleta, aga siis, kui ma pea üles tõstſin, tõmbas
Diana oma käe minu peoſt ära, kuna hele puna
tema põskeſid wärwis.

Mispäraſt? Misjugufed tundmused temal
seekord oliwad? Ma tahtſin temaga jutus-
tada, aga ta istus minuſt eemale ja ei
tõstnud enam kordagi oma filmi minu peale.

✿ ✿ ✿ ✿ Kroonika. ✿ ✿ ✿ ✿

Wäljamaalt.

Amerikast. Nagu „Uuesti Ilma“ loeme, on Amerika eestlastel jälle feltside ühendamine päewakorral. Ennem läksiwad ühinemise asjus „Lootuse“ ja „Heategewa seltsi“ wahel sellepärast mõtted lahku, et kumbki oma nime ei tahtnud kaotada. Nüüd olla ühendatud joul siiski kolm tähtist jammu asutud — ühine pidu kodumaa kannatajate heaks, kus „Tuulte pöörises“ ette kanti, ühine pidu lehe ajutamiseks, kus „Põhjas“ ette kanti, ja osatühituse liikmeks astumine. — Nagu näha, olatse nime-dega seal pool merd niisama hädas kui siingipool, sest ka Tallinnas oli ühinemisel nime-de asjus sekeldusi, kus „Estonia“, kelle minewik täis mustust ja musta pesu on, küünte ja hammastega oma nime püüdis hoida ja hoidiski, mille tõttu ka ühinemine võimalik ei olnud.

— Tantsijanna A. P. Pawlowa kirjutas lepingule alla, milles ta kohustab ennast eeltulewal märtsikuul New-Yorgis „Metropolitantheatris“ 20 etendusel tantsima, mille eest ta 35000 franki saab.

Münchenist. Leonid Andrejewi „Põhjatus“ tuuakse Nebikowi muusikal siinses kuninglikus teatris lähemal ajal ette.

— Max Reinhard kawatseb lähemal wõi hiljemal ajal Pariisi minna, et seal terve rida oma ensambliks etendusi toime panna. Kui prantslased Saksa teatrigrupe lahkestest wastu wõtaksiwad, siis ei puuduks sellel ka mitte oma poliitikaline tähtsus; arwama peab aga, et lugu koguni teiseks muutub.

Italiast. Siinses muusikailmas sünnitab Puccini perekonna skandal palju lärmi. — Puccini sai armufabeduses oma kõõgitudruku wastu sarnaseks, et see ennast üles pidi pooma; kuna sugulased P. naise peale kaebuse tõstiwad, maksis mees 10.000 franki ja läks naisest lahku. See skandal sünnitab wiha kõiges „mondo artistico's“.

Berlinist. Siinses Metropoltheatris tuuakse juba arwamata fordafid operett „Die oberen Behn-

tausend“ ette, ja ometi pole selles näidendis midagi iseäralikku. Aga berklinate kunstimaitsed ei näi palju üle balleti, shablonuse ega efektide ulatawat.

Parisist. Nende päewade sees suri siin Co-caine's leff 70 aasta wanaduses ära. Ka tema oli ennemalt näitemängus tegew, kuna ta Deryer nime all ette astus. Mehele minnes jättis ta aga näitelawa maha.

— Nagu teada, kirjutas endine Prantsuse peaminister Clemenceau romani „Les plus forts“ (Enam wõimust), nüüd aga teatab „L'Opinion“, et Clemenceau sellest näitemängu on teinud, mis „Théâtre de la Renaissance's“ etendus- seletub.

Kopenhagenist. Kuningliku „Dagmar'i“ teatri ehe proua Anna Larsen on näitelawalt lahkunud, kuna ta usuliseks fanatikuks sai ja näitelawalist tegewust patuks loeb.

Wenemaalt.

Kroonlinnast. Siinne „Eesti Heategew selts“ algas 22. aug. piduõhtute hooaega. Awamise- piduõhtu eestawas oliwad segatööri laulud ja paar vähemat näitemängu.

K. A. Hermann'i T. Körneri järele eestitatud ühewaatusline kurbmäng „Leppimine surmas“ mängiti kaunis ladusaste; niisama wõib ka osalt D. Groszschmidt'i „Meie aja kilplased“ ettelandega rahul olla. Nii mõnes kohas oleks pidanud rohkem elawust ühisel koktumängul olema ja sündmusi loomulikumalt taajutama kujutada. Harjutusi oli wististe wähe tehtud ja osad mitte kõigil hästi õpitud, mille peale edaspidi rohkem tuleks rõhku panna.

— z —

Peterburist. 15. oktobril ilmub siin uus kunst- ja kirjanduseajakiri „Journal Apollon“. Kunstilise osa kaastöölise teas nimetatakse L. Bakfi, A. Benoit, J. Bogajewskit, P. Bilibinti, parun N. N. Wrangelit, A. Hauschi, A. Solowini, J. Grabarit, M. Dobuschinski, W. Kurba-

toiwit E. Lanceri, E. Lufowski, E. Matowski, A. Rörichti, A. Kostislawowit, K. Sanowit, E. S. Sudeifinit ja teisi.

— Hiljuti sai Helsingenis Maria teatri artistinna proua Kusnetsova oma automobili all rängaste wiga, nüüd on ta aga paranemisel ja nagu arstid isendawad, ei olla enne kuud aega teda Maria teatris mitte võimalik kuulda ega näha.

Kostowit (D. ä.). Siin algas 10 augustil teadmata põhjusel teatris tulekahju ja nii põles siis „Nowoposelenski“ teater maani maha. Suure kahju saiwad näitlejad, muu seas põles ka 3.500 näitemängu ära.

Kodumaalt.

Wiljandist. Siinsed seltsid ei suutnud juwel linnalastele palju löbu pakkuda. Päsitõliste Abiandmise seltsil oli paar suwepidu, kus peaarõhku alkoholi puhweti peale pandi. Pidukawa oli tehwasõuline ja jäeti ka osalt täitmata. Karstufeselts ei pannud linnas ühtegi pidu toime. Tema näitejeltstond tegi paar wäljasõitu „Sürgaweresse“ ja „Mõisafülasse“ näitemängudega. Mõlematel korradel oliwad kulud suuremad kui tulud. Seltsfondlik ühjus „Koit“ pani paar aiakontserti toime, aga kuulajaid oli wähe. Wiljandlasi huwitas tants palju rohkem kui muud lõbustused, ehk olgu etteandmed misjused. Puudub pidu lõpul tants, siis teawad tegelased ette ära, et osawõtmine wähepoolne tuleb. — Põllumeeste- ja Hariduseltsid paniwad ühisel jõul rahwapidu toime, mida korraldäinuks tuleb armata. Karstufeselts tegi nüüd hakatust ettelugemistega ja loodab neid aasta ümber iga laupäewa õhtul ära pidada. Põllumeestelst pidu õnnestas hästi. „Koit“ töötab midagi suuremat ette kanda.

Tartust. Lõbusa tuju jättis kõigile 23. aug. „Wanemuises“ etendatud Delacouri ja Hennequini 3-waatusline naljamäng „Kooja Dominod.“

Wähe on seniajani Prantsuse kergeisulisi, aga täis sütitawat ja kaafastikawat nalja tükkisid etendatud. Ainult mõned wäikesed näidendid, nagu: „Komisjari herra“, „Tiiger“, „Kelle kübar see on?“ ja mõni teine, on „Wanemuise“ näitekirjandusest jaada. „Kooja Dominod“ oli esimene sellesarnane suurem tükk. Peab ütleva, et näitlejad oma osadega wäga hästi toime saiwad. Tore oli Triipus'e Engels. Wäga kujukalt tõi ta tükkis kujutatud pantuhwitaluse mehe ette, kes 30 aastat, see on abieluse astumiseft jaadit juba, naise käjul mitte tillagi weini ei ole saanud, siiski aga seda igatses, et lord ennaft täis juua ja ühe naiserahwaga chambre separe's olla wõiks. Pena oli ka proua Engels (Kõnja). Wäga hästi etendas külmawerelise elumehes Westeli osa hr. Simm. Miisjama hea oli ka tema abilaas (Wästrif). Paul Wallneri (Mõller) „suurepäralised“ liigutused oliwad küll natuke „liig suurepäralised“, nõnda et nad juba näotuks muutuwad. Palju ladusam, elawam

ja libedam oleks pidanud aga Teodora (Annu) olema. Heameelega oleks tahtnud selles osas pr. Kõnjat ehk weel parem pr. Altleis'i näha. Agathe Wallneri (Põdram) juures wõib wäga selgeste kooli näha, mis teda teistest eraldab. Head oliwad oma wäikeses osades toatidrud Lisette (pr. Altleis) ja ülemkelner Teodor (Leitow). Kelnerid täitsiwad oma kohust hästi. Rahwast oli kestmiselt. — Mn —

Bärnust. Siinsed seltsid on juba oma tulewasele hoopajale ajunud. Kooliselts pani awamisel lillepidu toime, sedasama teeb ka „Endla“. Karstufeselts asub aga oma tegetwusele perekonnadõhuga ja peale selle kawatseb ta kõneõhtuid toime panna.

Karwast. Tuntud Eesti näitleja ja „Näitelawa“ toimetaja Johan Parni jäi ringreisilt (Hiinamaalt) koju jõudes äkitselt raskestes haigetes.

Tallinnast. Eesti teatrihituse osajühise awamise koosolek peeti pühapäewal, 23. augustil kella 3 alates raekojas ära. Kõfku oli tulnud umbes 70 isikut. Suhatajaks waliti filmaarst Altel ja protokollkirjutajaks linna sekretär E. Dolf. Esimäel waieldi selle üle kaunis pikalt ja laialt, kellele koosolekul healeõigus on, ja wiimati jõuti otsusele, et need, kes 2 rbl. siiseastumismaksu kolme kuu eest siise maksiwad ja nüüd, enne koosolekut, üks kõi mil ajal, 25 rbl. osamaksu ära maksawad, healeõiguslikeks loetakse. Njuti nõufoga kokkuseaddele, kuhu järgmised herrad waliti: Jürine (adm.), Lender (linnapea), Wibopuu (pangedir.), Altel (filmaarst), Mauriz (insener), Clement (raamatupidaja), Leesment (arst), Lääs (arst), Rabison (loomaarst), Põska (adm.), Linnamägi (notarius), Umbliia (linnanõunik), Dolf (linna sekretär), Masing (linnaarst), Pääs (kunstnik), Kõhler (arst), Westel (pangaam.), Lõnson (linnaw.), „Estonia“ afemikuna G. E. Luiga. Kandidatideks — Luiga, (Dr. med.), Kõu (põllupangaam.), Sooneks (arst), Bauer (gümnaasiumikooliõp.), Reichmann (adm.), Niemann (kantseleiam.), Rippert (kooliõp.), Rütmanu (majaom.), Krant (kaupm.), Almann (linnamõisate walitseja), Tedder (insener), Johanson (agr.), Ollif (kooliõp.), Kallas, Strandberg ja K. Järw. Peale walimist astus herra Kõu tagasi: Rewidentideks waliti — herrad Kõu, Hanko ja Bachel. — Nüüd andis herra Mauriz teatri plaanide kohta seletust. Lääbinaatamisel on olnud Lindgreeni ja Bubõri, plaanid, estimese plaani järele tuleks maja — 459.900 rbl. ja teise plaani järele 460.450 rbl. maksma. Maja siissetulekud olekwad Lindgreeni plaani järele: poodide üür 13.760 rbl., keldrite üür 1740 rbl., einelaud 7000 rbl., riiehooldmine 11.400 rbl., kontserdisaali üür 5000 rbl., teatri üür 1500 rbl., seltsimaja üür 500 rbl. forterite üür 600 rbl. Wäljaminekud olekwad walgustus, kütmine, finnituse raha, wõlaprotsendid jne. 37900 rbl. Osajühise kasjas on praegu 7.000 rbl. ümber puhast raha, 22.930 rbl. eest kohustusi ja 5.500 rbl. „Estonia“ wõlga jaada.

Wõera wõileib.

Wanasõna püüab tõendada, et wõera wõileib kaugele nii ei maitsta, kui oma haganane pätsike, kuid tegelik elu toob ikka rohkem ja rohkem näitust, et wanasõnal praegusel ajal enam mingisugust tõeliku põhja all ei ole, iseäranis selgeste paistab see aga meie näitelawadelt filma. Meie teatrid („Estonia“, „Wanemuine“) arwavad sedasama, kui nad wõeraste näidenditega oma tegevust algavad, weel rohkem, nad wõtavad meie algupäraliste näidendite kohta otse antagonistilise seisukoha. „Wanemuine“ awas oma tänavuse hooaja 5. juulil Hans Fischeri ja Josef Sarno kolmewäetuse nalgamängu „Kongaijaga“, siis tuli „Wartel Turaser“, „Kirikumõija Riite“, „Lõõke“ jne.

Rahjuts ei ole „Wanemuine“ oma hooaja kohta sõnagi ütelnud, küll aga „Estonia“, ja tema repertoiris leian ma Zbjeni, Millbckeri, Offenbach'i, Schakespearre, Freitag'i, Claville ja nõnda edasi. Hooaeg awatakse täna õhtul Zbjeni „Rahwawaenlasega“, seda korratakse laupäeval, pühapäeval tuuakse Gustav Freitag'i „Ujakirjanitub“ ja tulewal kefnädalal Claville ja Sabebi „Kornewille tellad“ — operett — ning nii ikka edasi ja edasi ette.

Mis see tähendab?

Ei midagi rohkem ega vähem, kui seda, et meil sugugi algupäralist näitekirjandust ei ole, wõi kui on, siis on see nii wiletš, et meie teatrid, isegi meie seltsid oma sefongide awamiseõhtul neid ette fanda h ä b e n e w a d.

Waatame aga mujale ilma, igal pool on se-

Franz Schubert.

Otto Nowaki üleswõte Frühauf'i pildi järele.

songideawamine oma algupäraliste töödega, wõtame misjuguise linna tahes. Soomes tahetakse tulewajal hooajal veel õige suurt rõhku algupäraliste tööde toomise peale panna. Meil aga püütakse meie muidugi wäesfelapseline algupäraline näitekirjandus furnuks waitida. Aga ometi oleks wõidud, wähemalt awamisedhtul oma tuua ja kui muud poleks tuua olnud, siis oleks wõidud minupärast kas wõi taewani tõstetud Rißbergi „Tuulte pöörisega“ ette tulla. Kuigi meil ooperid ega operettid ei ole, on meil ometigi wõrdlemisi pildiliselts ilusaid laulumängusid. Seal oleksiwad Jakobsoni „Udumäe kuningas“, Ansomardi „Muru-eide tütreid“ wõi Liwi „Ordumeister“ jne. nime-tada. Wähemalt mõni nendest oleks wast iffagi meie kõrgelekiidetud teatrisongide awamisedhtul, nii ütelda, sõrmede wahelt läbi wõinud libiseda ja meie direktori herrad, seltside esitajad jne. oleksiwad wõinud oma häbenemisetunde, halwaksapanemise ja põlgamise meie algupäralise näitekirjanduse kohta, mida need „suured“ mehed alpool igasugust kriitikat ütlevad seiswat, wähemalt selleks ajatski warna riputada. Igatahes oleks see nii weidi, noh, oma töödest lugupidamine olewat ja wõib olla, et see „rahvuslase iselomise äramääramiseks“ — nagu sõnu armastatakse teha — rohkem kaasa räägiks, kui suured sõnad ja tegude puudus ning praegune warisefiline olef.

Aga nagu suured mehed kodus kõif muud on ja olla wõiwad, aga mitte eestlased, nii ei armastanud siis ka oma haganast leiba, wähemalt selle lõhnagi, waid sõwwad heal meel wõerfiit laenatud walget leiba, ning oma ilusaid kodanliki kõhtufid filitades mõtlewad nad: „Meie kui intellegentinimesed oleme toonianhjad, kui matfile walge leib ei maitse wõi kätte saamata on, efs siis „näriku oma haganapätfi.“ Mina aga waatan Jarno „Kõngasjat“, see on ju nii meeldiw ja maitserikas, wõi kui see küllalt kunstinõudeline ei ole, noh — efs siis wõtame aga Wildenbruchi „Tutilise loote-je“ ehf, veel parem, Wilbrandti „Arria ja Messalina“, mis Pariisi bulwarteatrites kateplafjutuste maru all miimed kümmed forrad ette taanti, ning lõpuks kohendame oma kunstimaitsjet veel „Die Fledermaus'iga“.

Muidugi ei taha ma ju mitte rahvusline showwinist olla, mille eest mind Sumal hoidku, aga oma tööde halwaksapanemine, meie algupäralise näitekirjanduse furnukswaitimine on ifka lihtsalt — näotu. Ma ei taha sellega ju veel ütelda, et tõl-fed jugugi ei kõlba, faugeliski mitte — meil pole Ibsenit, pole Schafespearret ega Schillerit, waata-me ja kuulame; aga wahetewahel wõiks ju ka wõera wõilewa asemel oma haganapätifeseja leppida.

— oot.

Franz Schubert.

Tuntud „Metsakuninga“, „Souleika“, „Serenade“ jne. autor Franz Schubert elas peaaegu kogu oma eluaja Wienis. Tema muusikaline suurus algas wäga wara, ligi 18-aastaselt, ja selles jaksas ta kuni 31. eluaastani — oma surmani — elada. Schubert oli rahutu ja kirglike laulikuna tuntud, laulus seisis just kõik tema suurus ja selles wõib teda Beethooveni järeltulijaks pidada. Schuberti laulude kogu on määratu suur, nad on üleüldiselt tuntud. Ja see wiljakus näitab kõige paremine Schuberti wõimist ja energiat Tema sünnitas igal ajal, igal kohal, igal silmapilgul, ja Wiener elanikud nägiwad sagedaste komponisti tänawatel sügawates mõtetes midagi sünnitawat. Tema hulkus alati, mõtted koguni mujal, ja ei tundnud omakseidki ära, waid kuulas aga oma sisemisi häälesid ja elas oma mõtetele — ja niisugusel momendil on teda kunstnik ka oma pildil kujutanud.

Julie Engelbreht.

Üks meie tähtsamatest kurbosade näitlejannadest Julie Engelbreht sündis 22. detsembril 1873. a. Liuwimaal, Pärnu kreisis, Hallikukiwi wabrikus, kus tol ajal tema isa ketrajameistriks oli. Koolihariduse sai ta sealsama wabriku koolis. Juba noores põlwes wõttis ta Halliku wabriku näitemänguseltskonna etenduseõhtutest tegewalt osa ja siis juba wõis temas iseäralikku näiteandi märgata. 1890. a. asus Engelbreht Peterburisse elama, kuhu ta mitte kauaks ei jäänud ja peagi mõneks aastaks wäljamaale reisis. 1895. a. astus ta Peterburi Eesti Heategewa seltsi näitemängu tegewaks liikmeks ning langes kohe pealinna paremate näitlejate liiki. Waheteajal wõttis Engelbreht ka Peterburi Karskuse- ja Käsitööliseseltsi suuremate näitemängude etendustest osa.

Waidlemata peab tunnistama, et Eestimaal tema wastalisi kurbosade näitlejannasid praegu ei ole. Selle neu huwitawas mängus jookseb alati õrn muutmata dramatikalik joon ning lehwib liig meeldiw ja nõiduw mõju. Otse eeskujulik oli ta iseäralikult kurbmängudes „Kadeduse ohwrud“ Lilli osas, „Lilleoru Elsa“ Elsa osas ja „Järkjärgult“ peaosas.

Peale näiteanni aitas teda etendustes veel see ilus ja kiiduwäärt külge temas, et Engelbreht oma hooleks wõtetud osad alati uuriwalt järele mõtles, ning suure hoolega neid igast küljest tundma õppis. Sellepärast on neu Engelbreht wäärt, et osade õppimise asjus ka teised Eesti näitlejannad temast eesmärki wõtaksiwad.

Kahjatseda tuleb, et neu Engelbreht wiimastel aastatel Eesti näitemängu tegewusest ennast eemale on hoidnud.

Postikast.

Kroonlinnast. Zum. — Tegin märkuse ja tarwitan edaspidi. Saate, kui wõimalik, algusest siamaale täielikult kõik, iseäranis aga tegelased, juhatajad ja näidendid, lisage aastaarwud juurde. Edaspidi kirja teel pikemalt. Sõnum saatke rutem, seekord ilmub, teine kord mitte enam, kui hiljaks jääte.

ta mulle on teinud! Mis pahandust ta meie majasse on tekitanud. — Ma pean teda kahetsama, sest ma arvan, et tema süda tema tegevust hufka mõistab. Loomu poolest on kõik mehed toored ja selleks, et nad toibuksivad, et nad oma otstarbet täidaksivad, elavad naisterahwad nende kõrval. Seda teab igati, ja just see noormees, kes sind armastab, rõemustab sinu tagasihoidlikkuse, sinu wiisakuse üle!

— Digus isa! — Ka mina mõtlen nii!

— Ja jää selle juurde, siis saab sinust hea naine! Ükski naisterahvas ei saa midagi rohkeamat. Sina ei pea mitte meid oma elu eesmärgiks võtma, meie olene juba wanad ja tülitseme sagedaste, ja ära küsi selle üle järele. Ei ole ilmas midagi ülemat kui õnnelik abielu! Ja kui sa seda silmas pead, siis pea meeles, et wana Reindorfer sulle seda ütelnud on! Ma arvan, et sa mõndagi korda minu hana peal palwetama saad!

— Jumal õnnistagu sind! — ütles naisterahvas hinge finni pidades.

Imeks pannes waatas wanamees tema peale ja naeratas.

— Sa arwad, et see jutlus oli! Aga mina ei soowiks mitte, et sa selle nii ruttu unustad, nagu jutlused unustataks!

— Ei iialgi taha ma seda unustada, — wastas Leeni.

Mõlemad jätkasivad jällegi oma tööd.

VII.

Wäike, kitsas ribanew jalgteie käis põigiti üle heinamaa ja Wesise kaljuwähe, ta põikles puude ja põesaste wahel ja lookles lagedal aajal. Tihti jalutasiwad Magdalena Reindorfer ja Franz Gluhuber selle tee peal. Kõrd läkswivad nemad naerdes ja jutustades lähedal olema mäekse poole. Franz ostas ifka midagi huwitawat ütelda ja harutihti ta ilma ühegi põhjuseta naerda.

— Miks sa nii sagedaste tagasi wahid? — küsis Magdalena.

— Keegi noormees järgneb meile, — wastas tema naerdes.

— Wististe waletad sa, tahad, et ma tagasi waataksin, siis saaksid sa minu üle naerda. Kuigi see digus on, siis pole see ilus nii sagedaste tagasi waadata, ta võib Jumal teab mis armata!

— Las ta arwab, mis ta tahab. Kuni wastlapäewani, kui naist võib võtta, on üks kõik!

— Kas tead ta mispärast? Ülewalt on nii ilus!

— Ah, sina!

— Ja waata, miks ma seda nii tõelikult räägin — ma tahan, et tema mulle mehe sealt ilmast läkitaks, kõik need, kes siin on, ei ole selle wastu midagi wäärt!

— Noh, siis ei saa sa wististe ka kunagi mehele.

— Saada pole raske, aga võtta, minna on palju rassem. Tead, mis Liisa Graemer hiljuti

ütles: — Kui ma meest oleksin tahtnud saada, siis oleksin ma seda ka armugi saanud, aga ma ei taha neid. Ja sellepärast pole tema ka mehele mitte läinud!

— Mina arwan, et lugu koguni teine on! — Temal on juba üle kolmekümne aela peal, ja nii on tema kaasarats ainult puusärk!

— Ma näen, et sa täna juba liig lustilik oled, ja mul oleks päris hea meel, kui sinust wabanen!

— Ujun, Leeni, sest noormees kibuwitsapõesa juures firwib lehti ja seks ajaks, kui mina ära lähen, lõpetab tema lugemise ja võib ütelda, palju seal lehti on. Waata ometi teda!

— Mis siis minul temaga tegemist on! — ütles Leeni järsku. — Sa tead, et ma jarnaseid rumalust ei jälgi! — Mine Jumala nimel!

— Keegi poleks seda uskuda võinud, et sina ka wihastada ostad! — Kas ma sinu juurest ära minnes käima või jooksmas pean?

— Mine pikkamisi, usu, sind ei hakka keegi taga ajama!

— Aga tulewal pühapäewal saame jälle kokku?

— Kui mõistlik oled, siis — jah?

— Muidugi, aga nüüd jumalaga! Tulewal pühapäewal, kui teada oled saanud, kõnele mulle, kui palju lehti on.

Naerdes kadus Franz kuuskede warju.

Magdalena waatas temale järele ja küsis iseenest ilma wastust saamata Franz wihastamise põhjust. Magdalena pahandas enese üle, paljugi mõistiwad teed mööda käia, kas ta nendest lahti poleks saanud! Aga kes see olema pidi? — Ta pööras ennast ümber, aga päike paistis temale otse silma, ja ta waatas sinna, kus kibuwitsapõesas oli. — Ta istus põesa warju. Noormees lähenes temale, see oli Florian. Segaselt filmitjes ta noortmeest.

— Tere õhtust! — sõnas tulija.

— Tere! — wastas neiu?

— Ma pidin ootama, mil ajal see teine sinu kõrvalt lahkus, sest ma soowisin sinuga rääkida.

— Meie pole juba kaua teineteist näinud!

— Ma olen sind firikus sagedaste näinud, aga ei tõstnud sa raamatu pealt oma pilku üles, ei waadanud minu peale ja mina arwasin, et sa wihane oled.

— Ma ei tea, mis põhjusel ma sinu peale wihane mõiksin olla!

— Seda olen mina ise ka sagedaste mõtelnud ja arwasin, et ja selleks küllalt mõistlik oled, et mitte selle üle wihastada, mis ma sulle ütlesin. Kui ma nüüd meie mõlema peale waatan, siis ei saa ma aru, kuidas ma ometi nii rumal mõisin olla, — seeford sain ma ka oma nuhtluse kätte, aga mul poleks tarwitsenud kartust olla, et sa ehk wiha hakkad kandma ja sellepärast eemale hoiad. Ma soowiksin aga siiski teada saada, miks sa minu wastu mitte niijama lahke ei ole nagu teiste wastu. Olen ma teistest pahem?

— Sa tead seda väga hästi, et wanemad meie sõprust ei soovi! Mis peafin mina siis oma wanemate tahtmise vastu tegema ja neid pahandama!

— Sinu wanemad on minu vastu ülekohtused.

— See võib võimalik olla, aga kui mees jaksab ja seda kanda! — vastas Leeni naerdes.

— Simul on kerge naerda, — ütles ta neiu kõrmale istudes, — sul on kerge, aga sa ei tea, mis mina tunnen; mina ei suuda oma mõtteid korraldada, ma katusin isegi neetud tubata suitsetamisega õnne, aga ka see ei awita! — Seda üteldes wiskas ta piibu enesest eemale.

— Waata, ja lõhub ta ära; kas sul tõeste nii palju raha on, et jälle uut suudad osta!

— Koh, raha pole väga raske saada! — Aga waata, et sinul kahju oli — ta on terwel! Kui kõik nii kindel ja kõwa oleks kui piip, siis! — lause juri sügawasse ohtamisesse.

— Waata, naeris tüdruk, warsti peab sind ennaft haletsema hakkama.

— Ja, kui saatus mind purustab, siis ei liimi seda ükski maapealne wägi enam tokku!

— Kui õudne sa oled!

— Kõik sellepärast, et inimesed minu vastu ülekohtused on.

— Aga kes siis nimelt?

— Ma ütlesin juba!

— Wista see rumal mõte oma peast ära ja ära waewa ennaft niisuguste jampsimistega!

Noormees wõttis piibu ja küsis:

— Kas ma suitsetada wõin?

— Sellega suitsetad sina oma mõtteid, nagu liha suitsetatakse, ja nad seisawad kauem.

— Küll wõid sina rõemus olla! — tähendas poisj kurwalt.

— Hiljuti suitsetas isa roosipõesast, et rohutaifid häwitada. Põesas häwines, aga täid jäiwad alale!

— Kii on ka minu roosipõesaga lugu! — ohtas Florian.

— Kas sul siis ka roosipõesast on?

— Kõige ilusam ilmas!

— Kodus wõi?

— Ma soowisin, et ta igaweste seat oleks, kuid praegu on ta weel mujal!

— Roosipõesas mujal. See on wist koguni isääralik. On temal ka mõni isefugune nimi?

— Muidugi!

— Kuidas teda nimetatakse?

— Urwa!

— See on väga raske!

— Kuidas sa nii oled, sa saad ja väga hästi aru, et ma sind mõtlen!

— Ma tänan sind selle au eest, aga minu täitanud roosipõesas ma küll olla ei taha!

— Kurat wõtku, kui ettewaatamata ma olin! — ütles Florian ja hakkas naerma. — Mina olen aga väga õnnelik, et sinuga mõistlikult kõneleba wõin!

— Florian, jäta oma rumalused! Mina olen sinu vastu just niisama sõbralik, nagu iga teisegi vastu, ja et ja rohkem ei soowi, nagu sa ise ütlesid, siis on ju kõik hea.

— Mina aga mõtlen, et sarnane lahkus mulle weel liig weidi on. Tead sa, Leeni, oma wanematele sõnakuulelik olla, on ikka mõistlik ja mina olen esimene, kes sind selle eest kiidab. Aga seda, mis nemad siin teewad, ei loe mina muuks, kui isääraliseks kangekaelsuseks. Kui sinul oleks ka kõigi teiste noortemestega sõbrustamine ära keelatud, siis oleksin mina millestki aru saanud, aga et see keeldus üksi minu kohta maksew on, siis on see isääralise jonniga ühenduses. Ma arwan, et ma teistest omasugustest noortemestest mitte sugugi halvem pole ja weel mõnestki parem olen. Ma arwan, et sina ka sedajama mõtled?

— Ma ei tea, mis neil sinu vastu on.

— Ma küsin seda. Kui mingisugune põhjus olemas on, siis oleksinwad nemad seda ka ütelnud, et seda aga olemas pole, siis pole see muud, kui kangekaelus, mis jagedaste ennaft wanainimeste wereweana awaldab. Nad teewad seda ülihästi, et sina mõistlik, ihaldataw neiu oled! Mis wõin mina siis sulle muud kui teiseidki nooredmehed ütelda! Wististe arwawad sinu wanemad, et ma sind oma hingamisega häwitan, et ma mõni lendaw madu, skorpion olen.

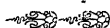
— Ja mina küll ei tea, mis suguseks elajaks minu wanemad sind peawad!

— Sinuga ei saa mitte ainjat mõistlikku sõna kõneleda, ja see on mulle väga walus, ei ja sarnaste tõesjadega naljatad, aga ma trööstin ennaft sellega, et see ainult täna nõnda on! Sa oled küllalt arusaaja ja ei lase mitte oma pilkude eest seda mööda libiseda, mis meile mõlemale ülekohtuks on, ja tead, et meie lahutus patt oleks, sest meie mõlemad wõime näidata, mis meie abielulistena teha wõiksime. — Täna ei taha ma kõigest sellest enam rääkida, sest sinu sõnad ei tule südamest ja — võib ka olla, et ja tõsiduse tattede naljatad. — Naisterahwad, kes kohe „ja“ wõi „ei“ wastawad, teewad seda sagedaste mõtlemata, ehk nad on jälle väga targad. Homme, kui ilus ilm on, tulen ma õhtul, mil täiskuu taewasse tõuseb, jälle siia ja mul oleks ütlemata suur rõem, kui ma ka sind siit leiaksin. Mul on sulle weel paljugi ütelda, paljugi, mida sa täna ehk sellepärast mitte kuulda ei taha, et see sinul esimene ford sarnaseid asju kuulda on, ja võib olla, ka sellepärast, et see sulle keelatud on. Mõrle kõik enne hooliga järele. Kui sind siin ei ole, elan ma ka selle üle, kuigi minu südamlis foow see oleks, kui ma sind siit leiaksin ja sinule kõik ütelda wõiksin. Minu ütlesed ei seo sind kaugeksti mitte. Ma ei oota ka, et sina mulle „ja“ wõi „ei“ ütlesid, vähemalt enne ütlesid, kui asja hoolikaste järele oled mõelnud. Homme, kui kuu paisama hakkab, olen ma jällegi siin, aga nüüd — head, ööd Leeni! Head ööd!

Leeni ei wästanud midagi ja sügawas mõttes

Divertissement.

Unenägu.

Jakob Liivi naljakõne.

Petta saab perenaine, kes lüpsikuga ahtra lehma alla läheb. Niisamasugune lugu on ka sellega, kes minult täna nalja ootab. Wanamees ja nali sünnivad niisama vähe kokku, kui abielu ja armastus.

Niipalju wõin küll tõendada, et naljata mine ja luuletamine minu sugukonnas päritaw ja parandamata haigus on ja iga sugukonnaliige wanematelt luulehaige aju ehk naljahamba parandab. Minuga on aga halwem lugu. Ema tõenduse järele olla ma isegi nagu nalja pärast ilmale sündinud ja mul sündides juba naljahammas suus olnud. Ometi ei ole see mulle kui õnnetuselapsele mitte õnneks olnud. Kõige esimese naljakõne pidamise eest pidin publikumi käest prosto peksta saama. Tagaajajate eest põgenedes klõbisesiwad mu hambad hirmu pärast suus, nagu põuasel ajal rehapulgad. Koju jõudes kiskusin lahtipõrunud naljahamba suust ära ja wiskasin kisendades — „Kilk, säh naljahammas, anna mulle raudhammas!“ — ahjulaele.

Nüüdsel naljaahtral ajal, millal tõe rääki-

mine waljuste keelatud, otsisin ta ahjulaele üles ja leidsin tema küljest natuke nalja. Kahjuks on nooruse lõbusa nalja kilgid kõik ära söönud, ainult ühe wäikese augukese sisse, kuhu kilgi nokk ei ulatanud, oli natuke kurba ja ajakohast wõllanalja järele jäänud, mida publikumi ette tahan kanda, et kõik minu eespool jutustatud õnnetust korraks kaasa tunneksiwad.

Wabandage mind, et oma sissejuhatuseks näitusi tarwitan.

Suurtükikuul oli õnnetus Jaapani sõjas hiidlasel, keda teine hiidlane haawatuna seljas kandis, pea otsast ära wiinud. Kui kandja enam haige oigamist ei kuulnud, pani ta tema maha ja lausus: „Waata, kui salalik! Mina kannan teda seljas, ja tema sedasama ei ütlen, et tal enam pead otsas ei ole. Ega sest peast ka muidu suurt lugu ei oleks, aga ta õnnetu ei oska enam koju minna.“

Hiidlane tuli ikka sellele otsusele, et sõbrale õnnetus juhtunud, aga minu õnnetus oli palju suurem.

Mees, kes naise käest peksta oli saanud,

kiitis seda suureks õnneks, sellepärast, et juhtumine mitte kõrtsis, kirikus ega laadaplatsil ei sündinud. Kõik läks nii oma wahel. Minu lugu on aga hoopis keerulisem.

Weel üks näitus. Kuulus Italia luuletaja Dante kõneleb oma „Jumalikus komödias“, et kurat keset põrgu palawust kuni hammasteni jää sisse olla külmetanud, kus tal silmaripsmete küljes ahastusenutu-pisarate purikad ripunud. Minu ahastus aga oli weel palju, palju suurem.

Mõtelge ise! Kui üks inimene, kes ligi neljakümne aastani lugupeetud mees on olnud, kellel naine ja lastekari järele jookseb, ennast korruga kuni wiimase juuksekarwa otsani naisterahwas tunneb olewat — ja weel pealegi edew tütarlaps on . . . Kas see mitte kõigi õnnetuste kroon ei ole? Mehed, waadake kaastundmusega minu peale, sest mina olen selle walu läbi põdenud! Ja see'p see minu kõne sisu ongi.

Teate ju isegi, et omal ajal kuri aeg maa peal oli, millal hobusewargaid palju wäljamaalt meile sisse rändas, nõnda et neid kui wõeraid kaswusid weel tänini kodumaa taimelawalt wälja kiskuda ei ole suudetud.

Ka minul oli hobune, aga mitte niisugune nagu teistel suurelikkudel, waid luulehobune, keda Pegasuseks nimetatakse ja keda greeklased õige lahja kahe waresetiwaga loomana kujutawad, kellega wale ja tõe wahelt, isegi naisterahwa riiete ja südame wahelt läbi wõib sõita. Waadake, niisugune hobuse peremees olin mina. Sellegi lõiwad wargad mul üle, ja ma läksin neid taga ajama. Siinpool tarka Tartut, Emajõe ääres leidsin ma loomakese üles. Ta oli wargad kõik seljast maha loopinud — luulehobusega ratsutamine ei ole igamehe asi — ja harjumata sõitjate käes nõnda peruks läinud, et ka mind natukese aja sõidu järel seljast maha wirutas. Oleksin ma kukkudes käe- ehk jalaluu murdnud, siis oleks mul nüüd moodilehtedega tege-

mist — ma oleksin lihtsalt rätsepaks hakanud. Luulehaige aju ikka wist nii palju põrutada sai, et ma nii wana mehena weel naljakõnet pidama hakkas.

Päike oli looja läinud. Oma peru looma ei leidnud ma enam üles ja läksin ühte wiisakasse perekonda õõseks, kus neli neidu wirgaste peenikest näputööd tegiwad. Jämedat tööd nad ju teha ei osanud. Kõne tuli kõnest, sõna tuli sõnast ja wiimaks pidin ma kõigele perekonnale oma nime awaldama.

Kui neid kuulsiwad, et ma ameti poolest luuletaja olen, hakkasiwad nad kõik jakinööpide kallal kohendama. Ju nad wist kartsiwad, et ma nende riiete ja südame wahelt läbi sõitma hakkas. Aegajalt olin ma ometi nii palju nende peale mõjuda suutnud, et nad kuhugi teisale magama heitsiwad ja oma pehme sulepadjalise woodi mulle magamiscasemeks andsiwad.

Weel natuke aega kuuldus nende tasane laul mulle kõrwu, kus meelituseks ka mõni minu salmikene kukerpalli kuuldawale kisti. Kordkorralt jäi kõik wagusaks, ja ma uinusin magama. Nüüd ilmus, et ma neiude woodis olles sedasama tundsin, nõndasamuti mõtlesin, mis naisterahwad tunnawad ja mõtlewad. Kõige hoolsamal järelikatsumisel tundsin, et ma

nooreks teiuks olin muutunud ja, wõib olla, weel edewamaks kui need neljakeste kokku, kes mind oma wodisse sängitasiwad.

Kohe astusin ma kapi juurde, et riidesse panna, siis peegli ette astuda, et oma iludusest ja noorusest ennast rõemüstada.

Riided, mis ma oma selga panin, ei olnud mulle just mitte parajad. Ei tea, kas oliwad nad plikapõlwes tehtud wõi oli riidet wähe olnud, aga ma jäin poolest rinnast saadik paljaks. Käed oliwad mul nii pikaks kaswanud, et warukajupikesed waewalt õlad ära kasiwad. Aga minu silmad, need nõiduwad silmad! Nendest lõõmas rõhkem tuld, kui Nebukadnetsari tulisest ahjust, kus

Julie Engelbrecht.

Saaremaal, Kuresaares hakkas Eesti näitemäng kohaliku kooliõpetaja hr. Lutsu eestwõttel elama ja 1876. aastal kanti sealles salongis kurbmäng „Mihkel ja Liisa“ ette. Kohe peale selle kawattjes hr. Luts kindlat näitemängufeltskonda ajutada, aga ta ei saanud oma mõtet teoks teha. Näitemängujubiks asus hr. C. Allik, kes kõige agaramalt seal näitemängude ettekandmise kallal on töötanud. Nimetamata ei võiks ka teist agarat juhti O. Kunstmanni jätta.

Rakweres algas Eesti näitemäng hr. Bergmanni eestwõttel 1880. aastal „Õöpiku“ seltsis, praegu astub ta seal ka edurikkaid sammusid. Peaaegu seesama aeg ka Haapsalus ja Paides.

Kroonlinnas algas Eesti näitemäng 1882. aastal „Kroonlinna Eesti Heategewas seltsis“. Mängiti Runderi „Mulgi mõistus ja tartlase tarkus“. Mängijad oliwad hrad J. Wetto, A. Brullmann, W. Parbits ja neuu Johanson. Kroonlinna näitemängu õitseage oli 1884.—1885. aastate ümbruses ning sellest ajast olekijwad nimetamiselwäärilised hrad Wildenau, Matson, J. Pranow, W. Tilling, E. Lappe ja neuud Suurballik, Pello, J. Kana ja M. Kana. Kauaaegne ja südi juht oli siin R. Wildenau, pärast B. Pärn, J. Hunt, J. Granmann. Veel võiks nimetada A. Tuttsu, J. Udewert, proua Raba ja neuusid Wettot, Matsoni ja M. Dugift.

Nüüd läks aja jookjul Eesti näitemäng ka mujale — Riiga, Pihkwasse, New-Yorki, Chicagosse Liibawisse ja Krimmi, Sõrt-Karaktschorasse, kus agaramateks tegelasteks Hamann, tuntud näitemängudekirjanik J. Norman-Põhjalane ja mõned teised oliwad.

1880. aastast algades hakatakse ka maal näitemänguetendusi toime panema. Näituseks ehitas Rakwere kreisis Jõhwi alewi lähedal Toilas kenale merekaldale taluperemes Abram Simon ilusa hoonekese ja selles kanti 1885. aastal esimene näidend „Mulgi mõistus ja tartlase tarkus“ ette. Rahjuks põles see näitehoone 1900. aastal maha, aga juba järgmisel aastal ehitas seesama taluperemes veel toredama hoone üles. Tapal tõusis „Harmonie“ seltsimaja üles ja siis hakkasidwad ka siin etendused, niisama Baltiskis. Kolgas ehitas krahw Stenbock näitelawa ja esitaja wõttis siin jubatawalt ka tema tütar Natalie oja. Rakwere kreisis Liigustel ehitas sel ajal ka hr. Läns toreda näitemaja, milles etendusi hakati andma.

Järwamaal, Amblas ajutas agar Kurgo

talurentnik herra Järw muusikakoori, laulukoori ja pani ka esimese näiteetenduse toime. Mängiti nimelt — Jakob Liwi „Kolmat aega wallawanem“, kus ajakirjanik ja jeltskonnategelane herra cand. agr. Mүнther wallawanema ojas õige meeldiwalt wälja astus. Ka herra Järw ise ja Aleksander Trilljärw mängisiwad selles mängus kaasa.

Warakult algas ka Kõsel hr. August Kristali eestwõttel näitemäng elule, kus näitlejatest iseäranis aga oma ajal Miina Ceder filmapaistew oli. Kõige hilisemal ajal ehitas hr. G. Wabtmeister Kuiuwojõle maja, mis aga ärewatel aegadel ära häwitati. Ka mujal kodumaa nurkades hakkas nüüd näitemäng elama, millest aga edaspidi põhjalikumalt jutustada mõtlen.

* * *

Meie algupäralsed näitemängud, see on näitemängukirjandus pole mitte wäga suure kirjanduslike wäärtusega, kuid nimetamiselwäärilised tööd on siiski Dr. Sr. Kreuzwaldi „Culetorn“, Carl Robert Jakobsoni „Arthur ja Anna“, A. Jürgensteini „Juta“, S. A. Parmi „Ranna-Rein“, „Luige Liisu“ ja „Kuller“, Runderi „Muru Miku meelehaigus“, „Kroonu onu“, ja „Kingu Laos“, Jakobsoni „Udumäe kuningas“ ja „Koit ja Hämarik“, M. J. Eizeni „Kuidas nõiaaks saab?“ ja „Alkoholi õnnistus“, Joh. Parmi „Orja armastus“ ja „Mardi õhtu“, Orgusaare „Ceder mulle, Juled Julle“, Jakob Liwi „Ordumeister“ ja „Kolmat aega wallawanem“, Norman-Põhjalase „Kihlused metsas“, „Leeni“ ja „Loreda“, Jakob Mändmetja „Neli päewa“, „Talguud“ ja „Ema“, Anjomardi-Pitka „Murueide tütrede“, Karlsoni „Wale“, Heino Anto „Jumala õnnistus“ ja „Kui torm waikib“, A. Kitsbergi „Tuulte põõrises“ ja Mait Metsanurga „Uues korteris“. Ma ei hakka siin wanemaid arwustama, waid tähendan ainult seda, et kuigi meil laulumängusid olemas on, milledest „Murueide tütrede“, „Udumäe kuningas“ ja „Ordumeister“ paremad on (esimese muusika on kahjuks liig nõrk, nii et see nii suurepäralise näidendi, nagu „Murueide tütrede“ on, wäärtust palju maha kifub), siiski pole meil veel ooperid ega operettisid olemas, kuigi Hermannini „Uku ja Wanemuisele“ ning Lemba töödele see nimi on risitud, omegi pole need ooperid. Herra A. Trilljärw hakkas siin ooperi tekstiga, librettoga peale, milles iseäranis tore orjadeskoor ja munga-aaria oli, kahjuks jättis ta aga töö

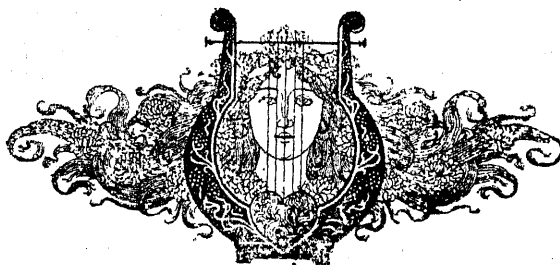
pooleli. Paljud nendest näidenditeft on ifegi Wene ja Sakfa kirjandufes tähelepanemift leidnud. Riitbergi „Tuulte pöörifes“, mis oma kirjanduslife wäärtufe pooleft õige tuumakas on, on aga kahjuks liig fibiline, reakfionlifes mõiftes.

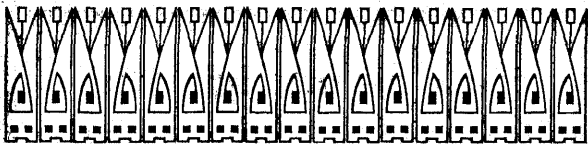
See oleks fiis kõik, mida ma Eesti näitemängu ja Eesti näitekirjandufeajaloo (wiimast puudutafin ainult nimetawas mõiftes) kohta fiin, kui lühikefel näitemängukursufel lühedalt ja pealiskaudfelt — Jaan Jungi „Läti Hindreku kroonika“, Dr. R. A. Hermanni Eesti kirjandufe ajaloo“, M. Kampmanni „Eesti wanem ilukirjandus“, S. A. Parmi „Lühikene Eesti näitemänguajalugu“ ja teiftel hallikate, nagu feltfide protokollide jne. põhjal — tahtfin ütelda. Muu: Hiina, Jaapani, India ja Greeka näitemänguhällide kirjeldufel tar-

witafin ma Job. Scherri, Zürichi profesfor Haggemacheri, parandatud ja täiendatud „Üleüldife kirjandufeajaloo“ uuemat väljaannet.

Loodan aga, et paari aasta pärast täielikku kõigi rahwaste ja ka Eesti näitemängu ajalugu kokku wõin feada, milleks ma praegu juba eeltöõfid teen, ning feal leiaks fiis ka algupäralifte Eesti näitemängude arwustus ruumi.

Muisson
Wassch

„Lootuse“ seltsi ruumides
laupäeval, 5. septembril s. a.

Suur piduõhtu

mitmesuguse buwitawa eeskawaga, nagu:

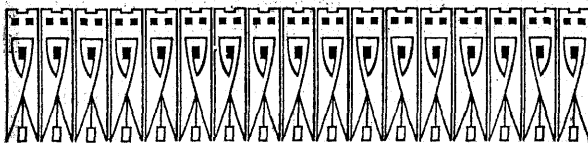
Tshehowi scenemonolog „**Tubaka kahjust**“
herra Peterson,

sooloetteasted, naljalaulud, näitemäng jne:
Lähemalt müürilehtedel.

Hakatus 1/2 8 õht., lõpp k. 3 öösel.

Hinnad: I pl. 50 k., II pl. 35 k. ja III pl. 25 k.
Tantsuks — meester. 50 k. ja naister. 30 k.

Tantsuks ja wabaegadel keelpillide orkester.

„Pandorini“ seltsi ruumides
püüapäeval, 6. septembril 1909.

Suur muusika-dramatikaline piduõhtu.

Eeskawa: „A. ja K.“, ühewaatusline nalja-
mäng, ja Orgusaare „Hullu Hansu abiga“.
Peale selle mitmed solonumbrid.
Hakatus kell 8 õhtul, lõpp kell 3 öösel.
Hinnad ühes tantsuga 50 ja 30 kop.

E. Leibo

uurimagasin Tallinnas

Wiru uul. uue läbikäigu juures, Steinbergi m.,
Kliiniku all nr. 23.

Soomitab kõige odawama hindadega kuld-, hõbe- ja teras-
meeäte- ja naisterahwa taskukellafid. Regulatorid,
Pariisi ja Schwarzwalbi seina- ja äratamiskellafid. Peale
selle uurikerid, wõtmed, brelolikid, kuldformused jne.
Müstad uurid 2 rbl. alates, naisterahwaste müstad
uurid 250 kop., hõbedast kinnijed uurid 6 rbl. 75 kop.
alates, äratusekellad 150 kop. alates.

Suur wäljawalik kuldformuseid jne.

Parandused mängutooside ja uuride juures tehakse
ruttu, hästi ja odawaste.

Kõik uurid ja parandused on wastutuse all.

Rohkem kui 100,000 inimest loewad siit! Kuld- ja
hõbeuurid, seina-, laua- ja äratamiskellad, ketid, ber-
lofid j. n. e., grammofoonid, kuldformused 56 pr. all
hõbelustikad ja peekrid 44 pr. all j. n. e. on

ainult **E. Pirowits'i** juures

Wiru wärawas, torni kõrwal nr. 21.

Kõik parandamisetoöd uuride, kuld- ja hõbeasjade, gram-
mofoonide juures j. n. e. saawad heaste ja odawaste tehitud.

Suurel ja suurel Aupakkimisel E. Pirowits.

Meie lehe toimetus

on nüüd

Wäike Roosikrantsi uulitsal nr. 5.

Kosti peale

wõetakse kooliskäijaid tütarlapse kodune ke-
wene ja Eesti, Wäikesel Roosikrantsi uu-
maja № 5.

Detsembrikuust 1908. a. peale ilmub iga kuu
festmistel päewadel

poliitikaline, majandusline, ilukirjandusline ja teadusline

☞ kuufiri ☜

„Töö“

Oma ülesandeks seab „Töö“ jeltskonda, ijaaraniis aga töörahwast tema puuduste ja hädadega tutvustada, ta püüab nende seijukohta jelerada ja näidata, kuidas nad mõitlerna peaffi-
wad, et oma waimlist ja majanduslist elu tõsta.

Selleks ostarbeks awaldab „Töö“ kirjandusilise poliitika, majanduse ja ühiseelu wallast.
„Töö“ pakub ka wahetewahel kirjeldusi teaduse ja kunsti põllult, niisama ka lühemaid ilukirjanduslisi toodeid.

„Töö“ tutvustab oma lugejaid rahwaste waimlise jõu wooludega ja paneb nende elu ja edenemisekäitu tähele.

„Töö“ toob teadeid walitsuse asjadest ja üleüldise riigi- ja jeltskonnaelu üle.

Speetralist rõhku aga tahab „Töö“ tööliste ametiühjuslike liikumise ja ühistege-
wuse peale panna.

„Töö“ tahab töörahwale wabriku-, käsitöö ja põllutöö harudes võimalikult seda
pakkuda, mis meie tööliste ihteadmust ja ihetegewust kõrgemale astmele
mõib wiia.

„Töös“ kirjutawad praegu kõige paremad kohalised ja wäljamaal elawad
jeltskondlised ja kirjanduslised jõud, kes töölisteliikumist põhjal-
tumalt tunnawad ja tegelikult ametiühjuses ja töölisteliikumises juhtiwat osa on etendanud.

Urwame, et kõigiti oma ülesande kõrgusel seisame, ja loodame seltsimeeste poolt, nagu
senini, lahet wastutulemist, millest ka „Töö“ edespidine ilmumine ära oleneb.

„Töö“ ilmub üks kord kuus,

==== piltitega ====

maksab aasta peale ette tellides 1 rbl. 20 kop.

Üksiku numbri hind on: esimised 6 nr. á 20 kop., 7 nr. algades á 10 k.

Annutamise hind: lehekülg 16 rubla, 1/2 lehek. 8 rbl., 1/4 lehek. 4 rbl. jne.

Toimetus ja talitus

Tallinnas, Toom-Kuninga uul. nr. 20.

Wene keeles: Ред. журн. „Тöö“, Ревель, Книгстальск. № 20.

III 12115 20320 w. Eärenpreis! trükk, Tallinnas. — Hürju ja Raagil (põll) nappalid sead...